

Danskfagets gøren

Seminar i Netværk for Forskning i Danskfagenes Didaktik

12. juni 2009, Kulturhuset Nicolai, Skolegade 2, 6000 Kolding

Fokus

Titel og fokus for DaDi's seminar 2009 er *danskfagets gøren*. Danskfagets gøren forstås som de praksisformer der konstituerer faget, og hvori dets videnskabelige metoder går i dialog med didaktisk praksis.

Danskfagets gøren er uløseligt forbundet med fagets genstandsområder, sprog, litteratur og medier, og kan ikke isoleres fra dem. Omvendt er der god mening i at sætte fokus på fagets gørensdimension. Den nationalhistoriske begrundelse for fagets dannelsesperspektiv og indre sammenhæng er svækket og dermed også den selvfølgelige og eksklusive kobling mellem fagets dannelsesperspektiv og genstandsområdet dansk litteratur.

Nyere analyser peger på at fagets sammenhængskraft og dannelsespotentialer snarere må forstås og udvikles som *forbindelser* mellem gøren og genstand. Det gælder analyser der bygger på faglige teoriområder som sociosemiotik og kognitiv semiotik, og det gælder den curriculumforskning der går på tværs af fag. I de såkaldte videnssamfund ser vi derudover en forskydning mod praksis og gøren i fagene som konkret viser sig i at kompetencer og innovation er blevet mål og måleenheder for læring.

Programoversigt

10.00 – 10.30:	Velkomst
10.30 - 12.30:	Workshops
12.30 – 13.30:	Frokost
13.30 – 14.30:	Plenumdiskussion om workshops
14.30 – 15.00:	Kaffe
15.00 – 16.30:	Planlægning og diskussion af DaDi's fremtidige aktiviteter

Programindhold

10.00 – 10.30:	Velkomst
10.30 - 12.30:	Workshops

Hver workshop rummer to oplæg. Der skal være to forskningspræsentationer i hver workshop og efterfølgende diskussion¹. Workshopperne afsluttes ved at der afsættes 15 minutter til at formulere nogle spørgsmål der er udsprunget af workshoppen, og som kan diskuteres i plenum.

¹ Der er ikke projektor i workshoplokalerne, men der vil være OHP. Medbring gerne hand-outs til uddeling som kan lægges på DaDi's hjemmeside efterfølgende.

Workshop 1: Receptivitet og produktivitet

Workshopledere: Karin Esmann Knudsen og Gitte Ingerslev
Workshopoplæg ved Anne-Marie Maj og Tina Høegh

Tekstanalysen har stået centralt i danskfaget, siden nykritikken og den såkaldt 'sproglige åbning' i midten af 1960'erne bragte fornyelse til det indtil da litteraturhistorisk orienterede fag. Dermed skabtes teoretisk rum for læserorienterede tilgange der da også har stået centralt i den didaktiske forskning. I undervisningen har disse tilgange været forbundet med forskellige former for produktivitet såsom meddigtning, dramatisering, fremføring etc. Hvordan behandler den didaktiske forskning denne sammenhæng mellem receptivitet og produktivitet? Hvilke positioner er repræsenteret, og hvor står vi i dag? Kan forskning i sammenhængen mellem receptivitet og produktivitet give fornyelse også til den historiske dimension i faget, og kan den bidrage til integrationen af fagets tre stofområder, litteratur, sprog og medier?

Anne-Marie Maj: Skønlitterær skrivekunst

Oplægget til workshopdiskussion tager udgangspunkt i en kort præsentation af forskellige danske traditioner for uddannelser i skønlitterær skrivekunst og disses relationer til positioner i de amerikanske Creative Writing samt udvalgte nordiske projekter. Oplægget diskuterer de pædagogiske og teoretiske idéer bag forskellige danske traditioner for uddannelser i skønlitterær skrivekunst med henblik på at udvikle et teoretisk grundlag for universitetsundervisning i skønlitterær skrivekunst. Oplægget fokuserer især på nogle af idéerne bag skriveværkstedet, hvilket teoretisk grundlag arbejdes der ud fra, hvilke metoder benyttes og med hvilket uddannelsesmæssigt sigte og perspektiv?

Tina Høegh: Mundtlig fortolkning

Den ældgamle fremførelseskunst af litteratur er et centralt redskab i den enkeltes såvel som klassefællesskabets erkendelse af sprog-kunst. Vel at mærke ikke for at normere udtrykket, men for gennem sproglig observans og bevidsthed at studere hvad der sker med fortolkningen af et digt når fremføreren fx ændrer sin oplæsning. Fagligt skal hele fællesskabet gives kort oplæring i krop og stemme for at kunne variere udtrykket tilstrækkeligt bevidst, og fagligt-analytisk skal man kende og forstå digtet for at kunne fremføre. I mit oplæg vil jeg argumentere for at vi bør gå længere og gøre studiet af litteratur til studiet af kultur, for fremføreren er evt. nødt til at spørge til og undersøge egen kultur og baggrund for at fremføre bedstefars historie såvel som egen opvækst i Ishøj eller søge litteraturhistorisk for en passende oplæsning af Guldhornene. Vi studerer os selv i "en objektiveret identitet" og gives mulighed for at undersøge, afprøve og give forslag til meningens form.

Workshop 2: Dannelse og kompetencer

Workshopledere: Peter Kaspersen og Nikolaj F. Elf
Workshopoplæg ved Vibeke Hetmar og Helle Rørbech

I en nordisk-tysk sammenhæng har der været tradition for at tænke fag i almindelighed og modersmålsfaget i særdeleshed i forhold til et dannelsesbegreb. I de seneste årtier er denne diskurs blevet udfordret af en anglo-amerikansk kompetencetænkning. Hvorledes placerer nyere forskning i danskfagets didaktik sig i spændingsfeltet mellem dannelse og kompetence? Er der tale om et uforeneligt modsætningsforhold eller om to komplementære størrelser? Hvilken rolle spiller kanonbegrebet i de to traditioner? Og hvad med andre begreber der byder sig til som tidens nye – uomgængelige – flydende betegnere, såsom kreativitet, innovation og design?

Vibeke Hetmar: Dannelse, kompetencer og semiotiske domæner

Dannelse og *kompetencer* kan karakteriseres som begreber med uklare referencer. Man kan fx spørge om de klart og afgrænset henviser til forskellige fænomener i omverdenen, eller om de henviser til forskellige perspektiver på hvad det vil sige at være/udvikle sig som menneske i en kompleks, flerkulturel og globaliseret verden.

I mit oplæg vil jeg introducere begrebet *semiotiske domæner* – et begreb jeg har hentet fra anglo-amerikansk forskning – og på denne baggrund skitsere et bud på hvordan begreberne *dannelse* og *kompetencer* kan forstås som grundlag for domænespecifikke beskrivelsessystemer og som sådan kan indgå i nyere forskning i danskfagets didaktik.

Helle Rørbech: Danskfagets dannelsesopgaver mellem kulturarvsformidling og interkulturel kompetence

Danskfagets litteraturcurriculum har gennem de senere år været genstand for en række fagdidaktiske og uddannelsespolitiske diskussioner, der bl.a. afspejler forskellige reaktioner på en øget globalisering. Fra én position opfattes globaliseringen som en trussel mod enheden og sammenhængskraften i samfundet, og reaktionen er et øget fokus på formidlingen af en fælles dansk kulturarv og en national dannelsesstænkning. Dansk litteraturkanon (2004) kan ses som eksempel herpå. Fra andre positioner opfattes globaliseringen som en udfordring for danskfagets traditionelle kultur- og dannelsesstænkning og den nationale fortælling, som især litteratur- og kulturhistorieundervisningen begrundes i. Men hvilke begrundelser kan supplere den nationalhistoriske? Og hvilke målkategorier kan erstatte eller forny dannelsesbegrebet?

I mit oplæg vil jeg argumentere for, at et kompetenceperspektiv kan udfordre fagets traditionelle kultur- og dannelsesstænkning, og at elevpositioner i flerkulturelle klasserum kan bidrage til at forny perspektivet på dansk kultur og litteratur og dermed udvide konteksten for litterære læsninger.

Workshop 3: Skriftlighed og danskfaglighed

Workshopleder: Ellen Krogh

Workshopoplæg ved Ole Togeby og Peter Hobel

Både internationalt og nationalt er der blevet ny opmærksomhed på at faglig læring også er sproglig læring, og at skriveundervisning bør finde sted i alle fag hvor der skrives. Det betyder at modersmålsfagets skriftlige opgave må genreflekteres. Hvordan skal modersmålsfagets bidrag til elevernes skriveudvikling forstås og udfoldes? De reformerede danskfag i de gymnasiale uddannelser kan ses som en case der belyser problemstillingen. I læreplaner og eksamensopgaver svares der på nye måder på spørgsmålet om hvordan danskfaglig skriftlighed skal udfoldes. Workshoppen vil præsentere forskningsbidrag der undersøger skriftligheden i danskfaget som et bidrag til en diskussion om danskfaglighed og skriftlighed.

Ole Togeby: Genrer og skriveidaktik

Genrer er blevet sat på dagsordenen i danskundervisningen. I *Fremtidens danskfag* blev det anbefalet at lægge vægt på genrer, eksamensopgaverne i dansk stil ved studentereksamen skal skrives i en bestemt genre, Kock og Tandrup: *Skriv kreativt* er blevet til *Skriv i alle genrer*, og både på Københavns Universitet og Aarhus Universitet er der nedsat forskergrupper med genrer som emne og projekt. Men hvordan gør man så med genrer i danskundervisningen?

Peter Hobel: Når skrivning i modersmålsfaget udfordres af skrivning i fagligt samspil

Med gymnasireformen i 2005 er der på stx indført det obligatoriske faglige samspil Almen Studieforbereelse (AT). Eleverne skal definere og undersøge problemer, der ligger på fagenes grænseflade, anvende fagenes resurser i undersøgelserne og afrapportere i genren synopsis. Mine undersøgelser i forbindelse med min ph.d.afhandling ”AT og innovativ kompetence” (work in progress) peger på, at læring i fagligt samspil også er sproglig læring. Elevernes generelle skrivekompetence må realiseres som gymnasiefaglig skrivekompetence i de enkelte fag. På denne måde trækkes fagenes resurser ind. Mere konkret skal eleverne beherske faglige udgaver af følgende sproglige medierende redskaber: faglige genrer, fagbegreber og fagspecifik brug af kausal kobling. Endvidere skal de beherske problemformuleringen som overfaglig genre. I denne genre formuleres problemerne på fagenes grænseflader.

Kravet om fagligt samspil medfører nye didaktiske krav til skriveundervisningen i modersmålsfaget. Faget må besinde sig på, hvordan den generelle skrivekompetence realiseres som danskfaglig skrivekompetence. Det må besinde sig på, hvordan det som centralt sprog- og genrefag kan bidrage til, at andre fag transformerer den generelle skrivekompetence til fagspecifik skrivekompetence. Og det må besinde sig på, hvordan det kan bidrage til at udvikle overfaglige genrer, eleverne kan anvende, når analyseresultater fra forskellige fag skal i samspil med hinanden i en problemløsningsproces.

12.30 – 13.30: Frokost

13.30 – 14.30: Plenumdiskussion

Hver workshop fremlægger til fælles drøftelse det vigtigste principielle spørgsmål der er blevet berørt.

14.30 – 15.00: Kaffe

15.00 – 16.00: Planlægning af DaDi's fremtidige aktiviteter

- Tilknytning til NNMF (Nordisk Netværk for Modersmålsdidaktisk Forskning)², herunder DaDis konference Tekst og kontekst marts 2010³
- Valg af styregruppe for en 2-årig periode
- Eventuelt

Tilmeldingsfrist til Karin Esmann Knudsen (kek@litcul.sdu.dk) senest 1. juni.

² <http://www.hio.no/Enheter/Avdeling-for-laererutdanning-og-internasjonale-studier-LUI/FoU-LUI/Nordisk-nettverk-for-morsmaalsdidaktisk-forskning-NNMF>.

³ <http://www.danskfagenesdidaktik.dk/main/vidensudvikling/egnekonferencer/tekstogkontekstmarts2010/index.php>